

ESTYNNALLAN

Ysgol

Ysgol gynradd
(Cyfrwng Cymraeg).

Y rhai a gymerodd ran yn yr archwiliad creadigol

18 o blant
(Blynyddoedd 5 a 6),
15 o staff.

Gweithgareddau'r archwiliad creadigol

Platiau STOPIO/
DECHRAU; Mapio
delweddau UNESCO.

Dechrau arni

Rwy'n athro cyfnod sylfaen mewn ysgol gynradd Cymraeg sydd ag oddeutu 180 o ddisgyblion o oedran dosbarth meithrin i flwyddyn 6. Sefydlwyd yr ysgol yn ystod y degawd diwethaf mewn ymateb i'r galw cynyddol am addysg cyfrwng Cymraeg.

Mae ein hadran iau yn gymharol fach o hyd, ond mae ein hadran fabanod yn tyfu bob blwyddyn. Mae gennym 30 o blant yn ein dosbarth derbyn ar hyn o bryd. Cefais fy mhenodi'n Gydlynnydd Ysgolion Iachus ddwy flynedd yn ôl, ac ar y funud olaf cefais fy enwebu gan ein pennaeth i ddod ar y rhaglen ddysgu ACRh broffesiynol.

Gwneud i ACRh Gyfri

Mae pawb yn wahanol, Coeden olion bysedd,
Gwifro ein cyrff,
Symud gyda'n teimladau.

Fy archwiliad creadigol gydag athrawon

Dechreuais drwy wneud archwiliad creadigol gyda staff yn fy ysgol. Roedd gen i 45 munud i weithio gyda phob aelod o staff fel rhan o sesiwn hyfforddiant mewn swydd. Defnyddiais gardiau CRUSH fel ffordd o ennyn trafodaeth am ACRh. Siaradodd staff am eu profiadau eu hunain o ACRh yn sgil hyn, a sut y gwnaethant ddysgu am rywioldeb a chydberthnasau.

Pan siaradais am y newidiadau i'r cwricwlwm ACRh, roedd staff yn gefnogol iawn.

Roeddent yn teimlo nad oeddent wedi cael llawer o ACRh pan oeddent yn iau, a gallant weld bod angen newid cadarnhaol yng Nghymru.

Nesaf, gwnaethom ddefnyddio **themâu UNESCO** i fapio pa ACRh sy'n cael ei chyflwyno ar hyn o bryd yn ein hysgol, ond doedd dim amser ar ôl.

Roedd dod â phawb at ei gilydd i rannu'r hyn mae pob un ohonom yn ei wneud yn ddefnyddiol, oherwydd ei fod wedi'n helpu ni i sylwi cymaint o ACRh rydyn ni eisoes yn ei ddysgu yn rhan o feysydd dysgu gwahanol.

Yn olaf, gofynnais i staff ddefnyddio platiau coch a gwyrdd i nodi arferion roeddent eisiau eu stopio a'u dechrau ar gyfer darpariaeth ACRh yn yr ysgol yn y dyfodol.

Archwiliad Creadigol Plant (Rhan 1): torri'r iâ ac edrych ar themâu ACRh

Gweithiais gydag 18 o blant o flynyddoedd 5 a 6 nesaf. Doeddwn i ddim yn adnabod y plant yn dda iawn a dydw i erioed wedi dysgu'r grŵp oedran hwn o'r blaen felly penderfynais ddechrau trwy wneud rhai gweithgareddau creadigol sy'n canolbwyntio ar rai themâu ACRh.

Tynnais y plant oddi ar yr amserlen am y diwrnod a defnyddio rhai o'r gweithgareddau AGENDA cynradd i edrych ar y themâu teimladau, cyrff ac emosiynau, amrywiaeth a gwahaniaeth.

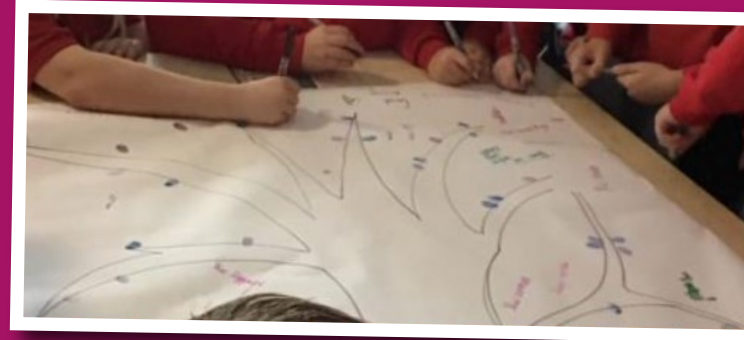
Roeddwn i eisiau torri'r iâ, cael rhywfaint o hwyl a dod i adnabod y plant, cyn neidio i mewn a gofyn iddynt am eu profiadau a'u barn am gwricwlwm ACRh.

Gwahaniaeth ac Amrywiaeth

Gwnaethom ddechrau drwy wyllo'r fideos **"Everyone Is Different"** gan Lanny Sherwin a **'This is me'** gan gast The Greatest Showman ar Youtube. Dilynwyd hyn gan y gweithgaredd coeden olion bysedd. Tynnem lun coeden ac yna llenwi'r boncyff a'r canghennau gyda'n holion bysedd. Defnyddiom chwyddwydr i edrych ar ein holion bysedd yn fanwl a siarad am y ffaith ein bod ni i gyd yn debyg ond yn unigryw. Gwnaethom nodiadau o amgylch y goeden am bethau sy'n debyg ac yn wahanol rhyngom ni yn ein grŵp.

Gwifro ein cyrff

Addaswyd y gweithgaredd hwn o'r adnodd AGENDA cynradd, Cyrff Gwifreiddiol ('Wyred Bodies') (gweler www.agendaarlein.co.uk/everybody-matters). Gwnaeth pob un ohonom gorff o lanhawyr pibelli yna siarad am sut y byddem yn gofalu amdanynt. Gwnaethom restr o'r hyn y mae angen i chi ei wneud i gadw eich hun ac eraill yn ddiogel ac yna am weddill y dydd roedd y plant yn gofalu am eu 'cyrff'. Gwnaethant gymryd hyn o ddifrif. Creodd un plentyn flanced i gadw ei gorff yn gynnes pan aeth y tu allan.

Symud gyda'n teimladau

Symudodd y plant eu cyrff i ddwy gân – un gân drist (*Bridge over Troubled Water* gan Artists for Grenfell) ac un gân hapus (*Happy* gan Pharrell Williams) ac yna siarad am eu teimladau. Gwnaethom ddechrau rhai brawddegau i annog y plant i siarad am eu cyrff a'u teimladau eu hunain – Rwy'n teimlo'n dda yn fy nghorff pan rwy'n... Rwy'n teimlo'n wael yn fy nghorff pan rwy'n... Yna fe'u rhannwyd i ddau grŵp a thynnodd pob un amlinelliad corff i ddangos eu teimladau – un corff trist ac un corff hapus. Cyfnewidiasant 'cyrff' a'u hanodi, gan ysgrifennu eu teimladau a'u profiadau yn y corff ac o'i gwmpas.

Platiau STOPIO/DECHRAU

Yn olaf, gwnaethom symud i gael trafodaeth am ACRh. Defnyddiom y platiau coch a gwyrdd i siarad am y pethau roedd y plant yn eu hoffi a'u casáu am ACRh. Roedd yn anodd oherwydd nad oedden nhw'n gwybod llawer am yr hyn yw ACRh, ac felly doedden nhw ddim yn gallu rhoi llawer o adborth.

Doeddwn i ddim yn meddwl y byddai'r plant yn mynegi eu teimladau i mi yn y sesiwn gyntaf oherwydd dydw i ddim fel arfer yn eu haddysgu ond fe wnaethant mewn gwirionedd. Roedden nhw'n dwlu ar y gweithgareddau a'r trafodaethau a dweud wrthyf eu bod eisiau gwneud mwy.

Archwiliad creadigol plant (Rhan 2): mapio ACRh yn ein hysgol

Roedd mwy o bwyslais ar fapio a gwerthuso ACRh yn ein hysgol yn ystod yr ail sesiwn. Gofynnais i'r plant rannu eu meddyliau a'u teimladau ar 10 pwnc o fewn themâu UNESCO, gan ddefnyddio cyfres o ddelweddau a ddatblygwyd gan un o'r athrawon ar y rhaglen dysgu proffesiynol. Roedd yn ddefnyddiol iawn cael y delweddau i brocio'r cof ar gyfer pob un o'r pynciau, yn enwedig oherwydd eu bod yn dangos cydberthnasau a chymunedau amrywiol. Roedd hyn o gymorth i'r plant fod yn gynhwysol yn eu trafodaethau o'r cychwyn cyntaf. Ar gyfer pob pwnc, gofynnais i'r plant ddefnyddio nodiadau post-it o ddau liw gwahanol i fapio'r hyn maen nhw eisoes yn ei wybod am y pwnc (e.e. teuluoedd) a'r hyn yr hoffent ei wybod am y pwnc.

Dysgais o hyn y byddai'r plant yn ein hysgol yn hoffi gwybod popeth! Dyma rai o'r pynciau y dywedon nhw eu bod eisiau gwybod mwy amdanynt: gwahanol fathau o deuluoedd, gwahanol fathau o gydberthnasau – gan gynnwys cydberthnasau aml-ffydd ac aml-hiliol, cydberthnasau â phobl anabl, bod yn ffrindiau â rhywun sy'n wahanol i chi, dwy fenyw/dau ddyn yn caru ei gilydd, sut mae cydberthnasau anabl yn gweithio, rhywioldeb, rhyw, babanod, pobl o wahanol siapiau a meintiau a delwedd gorfforol. Dywedon nhw hefyd eu bod eisiau dysgu am y pethau hyn fwy nag unwaith yn yr ysgol gynradd a'u bod am i siarad am ryw a rhannau'r corff fod yn fwy normal a bod llai o dabw amdanynt.

Canfyddiadau allweddol o'r archwiliad creadigol – plant

- 1 Roedd pob plentyn am wybod mwy am holl bynciau ACRh.**
- 2 Mae lefel gwybodaeth a dealltwriaeth plant ar hyn o bryd yn anghyson.**
- 3 Roedd plant yn awyddus i rannu ac i ddysgu o'u cyfoedion mewn trafodaethau agored.**

Gwnaed yn glir o'r archwiliad creadigol fod y plant yn ein hysgol yn awyddus i gymryd rhan mewn ACRh a'u bod am rannu a dysgu o'u cyfoedion mewn trafodaethau agored.

Dysgais fod y plant eisoes yn gwybod llawer, ond maen nhw eisiau gwybod llawer mwy! Sylweddolais hefyd nad yw popeth maen nhw'n ei wybod yn gywir, a'i bod hi'n amlwg bod rhai plant yn gwybod llawer mwy nag eraill.

Roedd un plentyn yn benodol yn y dosbarth a oedd eisoes yn gwybod llawer am ryw a chydberthnasau. Siaradodd yn agored am ei theimladau am fathau gwahanol o gydberthnasau, ac er gwnaeth llawer o'r plant eraill ddweud eu bod yn deall yr hyn a oedd yn cael ei ddweud, dychw i ddim yn siŵr a oeddynt. Mae'n amlwg bod angen inni wneud yn siŵr bod chwarae teg i'r plant fel bod pob un ohonynt yn cael yr un wybodaeth i gefnogi eu dealltwriaeth.

Beth sydd nesaf?

Rydyn ni yng nghanol ysgrifennu polisi ACRh newydd ar gyfer ein hysgol. Unwaith y bydd hyn wedi'i gwblhau, byddwn yn gwneud ACRh yn orfodol, ac ni fydd modd i rieni dynnu eu plant o'r gwersi o fis Medi ymlaen. Byddwn yn rhoi gwybod i rieni ac yn cynnig noson agored iddynt drafod unrhyw gwestiynau neu bryderon a allai fod ganddynt.

Rwy'n mynd i weithio gydag athrawon i fapio'r hyn rydyn ni eisoes yn ei gyflwyno ar gyfer y chwe thema ACRh newydd a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Lywodraeth Cymru.

Byddwn yn cynllunio ffordd ymlaen ar gyfer ein hysgol ar ôl ystyried yr hyn rydyn ni eisoes yn ei wneud.